4. 6. 2024

ID: 118120

Krádež

Skutek spočívající v tom, že spolupachatelé jako členové organizované skupiny odcizili poškozenému peněženku obsahující platební kartu, peníze a další věci, je třeba zásadně posoudit jako trestné činy krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku a neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku spáchané v jednočinném souběhu. Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby u druhého z těchto trestných činů podle § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, tj. spáchání tohoto činu členem organizované skupiny, je zde naplněna i tehdy, jestliže cílem jednání pachatelů nebylo zmocnění se platební karty, kterou po jejím odcizení případně ani nepoužili. Zmírnění trestní represe lze v takovém případě dosáhnout u trestu odnětí svobody jen jeho možným mimořádným snížením za splnění podmínek podle § 58 tr. zákoníku, ale nikoli tím, že se v právní kvalifikaci skutku nezohlední uvedená zvláště přitěžující okolnost. U trestného činu krádeže pak může jít o kteroukoliv z alternativ podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), nebo odst. 2 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 15 Tz 81/2023-1855 ze dne 21.2.2024)

Nejvyšší soud projednal ve velkém senátě trestního kolegia v neveřejném zasedání stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněných V. L., t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici v Jiřicích, I. L., t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici ve Světlé nad Sázavou, P. L. roz. S. a Š. L. proti pravomocnému usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. 4 To 66/2015, a rozhodl tak, že podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. se stížnost pro porušení zákona zamítá.

Z odůvodnění:

I. Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Městského soudu v Praze (dále též jen „soud prvního stupně“) ze dne 12. 1. 2015, sp. zn. 41 T 7/2014, byli obvinění V. L., I. L., P. L. a Š. L. společně s obviněnými R. D. a Z. S. odsouzeni pro rozsáhlou majetkovou trestnou činnost, přičemž pod bodem 1.12. výroku o vině v tomto rozsudku byli uznáni vinnými:

- obviněný V. L. jednak pomocí ke zločinu krádeže podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 205 odst. 1 písm. d), odst. 2, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, jednak pomocí ke zvlášť závažnému zločinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku;

- obviněná I. L. jednak zločinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 2, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, jednak zvlášť závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku;

- obviněný P. L. jednak zločinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, jednak zvlášť závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního

prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku;

- obviněný Š. L. jednak zločinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, jednak zvlášť závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku.

2. Skutku popsaného pod bodem 1.12. ve výroku o vině v citovaném rozsudku se podle zjištění soudu prvního stupně dopustili obvinění tím, že dne 1. 8. 2012 v době od 15.40 hod. do 15.50 hod. v Praze 2 při jízdě na eskalátorech z vestibulu podchodu stanice metra XY vedoucích na zastávku tramvají směr XY společně po předchozí domluvě a rozdělení úloh Š. L., V. L., I. L. a P. L. využili nepozornosti D. M. a z kapsy batohu, který měla na zádech, jí odcizili peněženku bez hodnoty, která obsahovala finanční hotovost ve výši 1 000 Kč, občanský průkaz, řidičský průkaz, průkaz Všeobecné zdravotní pojišťovny, průkaz zvlášť tělesně postiženého (ZTP) a platební kartu České spořitelny, a. s., č. XY, s platností do 06/14, a to tak, že obviněný Š. L. levou rukou sáhl poškozené do batohu, odcizil z něj uvedené věci a batoh následně zapnul, obviněná I. L. stála vedle něj a pomáhala přímo při krádeži tím, že kryla obviněného Š. L. a po krádeži mu pomáhala zapnout batoh, obviněný P. L. stál za obviněným Š. L. a kryl jeho jednání zezadu a obviněný V. L. stál pod eskalátory a hlídal, zda někdo nejde, a tímto jednáním způsobili D. M. škodu v celkové výši 1 000 Kč. Obviněná I. L. se dopustila uvedeného jednání přesto, že byla rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2, sp. zn. 4 T 183/2011, který nabyl právní moci dne 31. 5. 2012, odsouzena kromě jiného pro přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců se zařazením k jeho výkonu do věznice s ostrahou.

3. Za spáchanou trestnou činnost byli odsouzeni:

- obviněný V. L. podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou,
- obviněná I. L. podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon byla podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazena do věznice s ostrahou,
- obviněný P. L. podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou, současně s tím byl podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušen výrok o trestu v trestním příkaze Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 6 T 176/2013, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a
- obviněný Š. L. podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon byl zařazen podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku do věznice s ostrahou, současně s tím byly podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušeny výroky o trestech v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 1. 10. 2013, sp. zn. 9 T 191/2013, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 7 To 63/2014, a v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. 67 T 198/2013, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tyto výroky, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

4. O odvoláních obviněných V. L., I. L., P. L. a Š. L., jakož i obviněné Z. S. a státního zástupce Městského státního zastupitelství v Praze, který je podal v neprospěch obviněných I. L. a Š. L. proti

výroku o trestu, rozhodl Vrchní soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. 4 To 66/2015 (dále též jen „napadené usnesení“), jímž všechna odvolání zamítl podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná.

II. Stížnost pro porušení zákona

5. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. 4 To 66/2015, napadl ministr spravedlnosti stížností pro porušení zákona (dále též jen „stížnost“) podanou ve prospěch obviněných V. L., I. L., P. L. a Š. L.

6. V této stížnosti ministr spravedlnosti (dále též jen „stěžovatel“) vytýká napadenému usnesení, že jím byl porušen zákon v ustanovení § 256 tr. ř. a v řízení mu předcházejícím rozsudkem soudu prvního stupně ve výroku o vině obviněných pod bodem 1.12. v ustanovení § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Stěžovatel nesouhlasí zejména se závěry soudů ohledně právní kvalifikace jednání obviněných jako zvlášť závažného zločinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Podle jeho názoru mělo být správně jejich jednání posouzeno jako zločin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) [u obviněného Š. L. i podle písm. a)], odst. 4 písm. a) [u obviněného V. L. a u obviněné I. L. i podle odst. 2] tr. zákoníku v jednočinném souběhu s přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku. S odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1149/2015, stěžovatel namítl, že obvinění utvořili organizovanou skupinu za účelem spáchání tzv. kapesní krádeže, aby získali finanční hotovost. S ohledem na to, že obvinění se snažili získat toliko finanční hotovost, přičemž nebylo zjištěno, že by si ponechali odcizenou platební kartu či se ji jinak pokusili uplatnit, omezovalo se fungování organizované skupiny objektivně i subjektivně pouze na krádež finanční hotovosti. Povahu a závažnost činu tak dostatečně vyjadřuje jeho právní posouzení jako trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) [u obviněného Š. L. i podle písm. a)], odst. 4 písm. a) [u obviněného V. L. a u obviněné I. L. i podle odst. 2] tr. zákoníku a přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku.

7. Z důvodu nesprávné právní kvalifikace skutku pak stěžovatel spatřuje nezákonnost i ve výrocích o trestech, které neměly být obviněným ukládány podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku, ale v rámci mírnější trestní sazby, tj. podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku.

8. Ministr spravedlnosti proto navrhl, aby Nejvyšší soud: - podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. 4 To 66/2015, byl v neprospěch obviněných V. L., I. L., P. L. a Š. L. porušen zákon v ustanovení § 256 tr. ř. a v jemu předcházejícím řízení rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 12. 1. 2015, sp. zn. 41 T 7/2014, ve výroku o vině pod bodem 1.12. v ustanovení § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku,

- podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení ohledně jmenovaných obviněných a ve vztahu k nim zrušil i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině pod bodem 1.12. a ve výrocích o trestech, které se jich týkají, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a

- podle § 270 odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III. Vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona

9. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství se ztotožnil s podanou stížností pro porušení zákona. Poukázal na to, že Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1149/2015, uvedl, že i trestný čin, jehož se pachatel dopustil v ideálním souběhu s jiným trestným činem spáchaným jím jako členem organizované skupiny, nemusí být za každých okolností posouzen též za použití této zvlášť přitěžující okolnosti. Právě rozdílná povaha sbíhajících se činů může znamenat odlišný závěr o existenci organizované skupiny, případně o zavinění ve vztahu k této zvlášť přitěžující okolnosti. Vyplývá-li z provedených důkazů, že funkce organizované skupiny směřovala k obstarání finanční hotovosti, přičemž krádež platební karty byla toliko podružným, vedlejším produktem krádeže peněženky obsahující finanční hotovost (toto přesvědčení je ostatně utvrzeno tím, že skupina se po získání peněženky spokojila pouze se zmocněním se peněžních prostředků a zbytek obsahu odhazovala), státní zástupce nepovažuje za vhodné přičítat jednotlivým jejím členům současně zavinění ke znaku kvalifikované skutkové podstaty podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku. Zjištěné skutečnosti naopak svědčí ve prospěch závěru, že povaha a společenská škodlivost činu obviněných je dostatečně vyjádřena jeho právní kvalifikací jako trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku (podle konkrétních okolností i jiných odstavců tohoto paragrafu) a trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku.

10. Jestliže soud nesprávně právně kvalifikoval jednání obviněných, v důsledku čehož u všech čtyř spoluobviněných uložil trest v rozmezí stanoveném v § 234 odst. 4 tr. zákoníku, je nutno i v této okolnosti spatřovat porušení zákona, neboť v případě správné (a tedy mírnější) právní kvalifikace měl být trest odnětí svobody uložen podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku v trestní sazbě od 2 roků do 8 let.

11. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud postupoval v souladu se závěrečným návrhem stížnosti pro porušení zákona. Pokud by Nejvyšší soud hodlal rozhodnout jiným způsobem než uvedeným v § 274 odst. 2 a 3 tr. ř., souhlasil pro tento případ s rozhodnutím v neveřejném zasedání (§ 274 odst. 4 tr. ř.).

12. Se stížností pro porušení zákona se ve vyjádření k ní ztotožnil i obhájce obviněných. V návaznosti na argumentaci jím podanou a opřenou též o odkazované rozhodnutí Nejvyššího soudu uzavřel, že pokud jednání a úmysl obviněných jako členů organizované skupiny směřovaly pouze k přisvojení si (krádeži) finanční hotovosti, aniž by jakkoliv nakládali s platební kartou, která byla v odcizené peněžence poškozené, nelze jednání organizované skupiny vztahovat k neoprávněnému opatření platebního prostředku ve smyslu § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Kromě toho podle obhájce takové jednání a úmysl obviněných nevyplývají ani ze skutkové věty uvedené pod bodem 1.12. ve výroku o vině v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 1. 2015, sp. zn. 41 T 7/2014.

13. Ve vztahu k části stížnosti pro porušení zákona, v níž se ministr spravedlnosti zabývá její přípustností ve vztahu k obviněnému V. L. a jím podanému dovolání, odkazuje obhájce na zásadu beneficium cohaesionis a její přiměřené použití podle § 269 odst. 2 poslední věty tr. ř.

14. Z uvedených důvodů obhájce obviněných navrhl, aby Nejvyšší soud vyhověl podané stížnosti pro porušení zákona a rozhodl podle jejího závěrečného návrhu.

IV. Důvod rozhodování věci velkým senátem trestního kolegia Nejvyššího soudu

15. Trestní věc obviněných byla v souladu s rozvrhem práce přidělena k rozhodnutí o podané stížnosti pro porušení zákona senátu č. 6 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „senát č. 6“), který však nesouhlasí s právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1149/2015 (viz níže bod 20.), o nějž se stěžovatel opírá ve své argumentaci, proto rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a předložil věc velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“ nebo „velký senát trestního kolegia“). Učinil tak usnesením ze dne 27. 7. 2023, sp. zn. 6 Tz 29/2023 (dále též jen „usnesení o předložení věci“), v jehož odůvodnění vyložil, jak přistoupil k řešení právní kvalifikace skutku v typově obdobné věci senát č. 8 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „senát č. 8“) v usnesení, na které odkazuje ministr spravedlnosti v podané stížnosti, a proč se neztotožňuje s takovým právním názorem (viz dále část VI. tohoto usnesení).

16. Velký senát trestního kolegia shledal procesní postup senátu č. 6 odpovídajícím zákonu a také důvodným. Zjistil, že předkládající senát zaujal při užití hmotného práva (tj. při právním posouzení skutku, jehož podstatou byla koordinovaná součinnost více pachatelů při páchání trestné činnosti odůvodňující závěr, že jednali jako členové organizované skupiny) názor o bezvýjimečné nutnosti dovození kvalifikačního znaku spočívajícího ve spáchání trestného činu členy organizované skupiny u obou ideálně si konkurujících trestných činů (tj. jak v případě trestného činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, tak u trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku). Tento právní názor je nezbytné pokládat za odlišný od názoru senátu č. 8 vysloveného v dřívějším rozhodnutí Nejvyššího soudu, který neshledal důvodným dovození uvedeného zákonného znaku kvalifikované skutkové podstaty v případě trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku za situace jím vymezené (viz dále body 20. a 21. tohoto usnesení). Nastaly proto zákonné podmínky pro rozhodování velkého senátu trestního kolegia v nyní posuzované trestní věci.

V. Přípustnost stížnosti pro porušení zákona

17. Před vlastním posouzením důvodnosti podané stížnosti pro porušení zákona musel velký senát trestního kolegia uvážit otázku přípustnosti podané stížnosti pro porušení zákona, a to s ohledem na zjištění, že ve vztahu k napadenému rozhodnutí již v minulosti Nejvyšší soud vydal jedno rozhodnutí, a to na podkladě jiného mimořádného opravného prostředku (dovolání). Bylo proto nutné rozhodnout, zda usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 6 Tdo 333/2016, jímž rozhodl o dovolání obviněného V. L., nezakládá překážku, která by bránila věcně posoudit důvodnost stížnosti pro porušení zákona ve vztahu ke všem obviněným, v jejichž prospěch byla podána. Ve shodě s tím, co vyjádřil senát č. 6 ve svém usnesení o předložení věci (viz bod 16. jeho odůvodnění), i

velký senát trestního kolegia konstatuje, že taková překážka neexistuje, neboť v posledně zmíněném rozhodnutí se Nejvyšší soud vůbec nezabýval spornou právní otázkou. Dovolatel zde totiž nevznesl námitku ohledně nesprávného hmotněprávního posouzení skutku z důvodu, který uplatňuje ministr spravedlnosti ve své stížnosti pro porušení zákona. Citovaným usnesením proto Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného V. L. podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., tedy proto, že bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř. Učinil tak vzhledem k tomu, že v dovolací argumentaci byly uplatněny pouze námitky skutkového charakteru, jež se míjely s dovolacími důvody vymezenými zákonem, tj. s jejich zákonnou úpravou účinnou v době rozhodování dovolacího soudu.

18. Jak už bylo uvedeno, právní kvalifikací spáchaného skutku, tedy otázkou, na niž se zaměřila podaná stížnost pro porušení zákona, se Nejvyšší soud ve svém dřívějším rozhodnutí vůbec nezabýval a k problematice, které se týká stížnost ministra spravedlnosti, proto nevyslovil žádný právní názor.

19. Za této situace je – jak ostatně vyplývá již z dřívějších rozhodnutí (k uvedenému viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 4 Tz 92/2009, v němž Nejvyšší soud připustil stížnost pro porušení zákona v rozsahu námitek neuplatněných v předchozím řízení o dovolání v téže věci) týkajících se této otázky – je třeba dospět k závěru, že stížnost pro porušení zákona podaná ministrem spravedlnosti ve prospěch výše označených obviněných je přípustná. Velký senát trestního kolegia proto přistoupil k posouzení její důvodnosti.

VI. Odlišnost právního názoru senátů Nejvyššího soudu

20. Jak bylo výše zmíněno, stížnost pro porušení zákona se opírá o právní názor vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1149/2015, v jehož odůvodnění senát č. 8 vyjádřil právní názor (viz bod 34. odůvodnění citovaného rozhodnutí), že i trestný čin, jehož se pachatel dopustil v ideálním souběhu s jiným trestným činem spáchaným jím jako členem organizované skupiny, nemusí být za všech okolností právně posouzen též za použití této zvlášť přitěžující okolnosti. Rozdílná povaha sbíhajících se činů může znamenat odlišný závěr o existenci organizované skupiny, případně o zavinění ve vztahu k této zvlášť přitěžující okolnosti. Tento závěr vztáhl senát č. 8 právě na případ jednočinného souběhu trestných činů podle § 205 a § 234 tr. zákoníku, jak vyplývá i z jeho následující argumentace. V ní uvedl, že na rozdíl od trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jehož objektem je především vlastnictví věci, popřípadě její držba či jen faktické držení věci, objektem přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, 2 a 3 tr. zákoníku je ochrana platebních prostředků v rámci bezhotovostního platebního styku, a tím i bezpečnost, funkčnost a spolehlivost (také z hlediska pravosti) finančního styku, který je jedním ze základních kamenů fungujícího tržního hospodářství. Pokud obviněným šlo pouze o to, aby se zmocnili peněz jiného v hotovosti (přičemž obviněná I. L. jinak odhazovala odcizené peněženky se zbytkem jejich obsahu), platební kartu si neponechali, ani se nepokusili jakkoliv ji uplatnit, omezovalo se fungování organizované skupiny se všemi jejími atributy objektivně i subjektivně na krádeže peněžní hotovosti, nikoliv na neoprávněné opatřování si platebních prostředků, a tedy i platebních karet. Takto zjištěné skutečnosti svědčí ve prospěch závěru, že povaha a společenská škodlivost činu je dostatečně vyjádřena jeho právním posouzením jako trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku (podle konkrétních okolností jako u obviněné i § 205 odst. 2 tr. zákoníku) a trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku.

21. Podle senátu č. 8 pak (viz bod 35. odůvodnění jeho rozhodnutí) takové úvahy nekolidují ani se závěry právní teorie i praxe, z nichž vyplývá, že jde-li o subjektivní podmínky přičítání okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, platí zásada podle § 17 tr. zákoníku, kterou je třeba uplatnit na jednotlivé spolupachatele individuálně, podle jejich osobního zavinění (viz rozhodnutí pod č. 20/1970 Sb. rozh. tr.). Je proto možné, že se tyto okolnosti některým zúčastněným přičítají, jiným vzhledem k nedostatku potřebné formy zavinění nikoliv (viz k tomu SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Orac, 2003, str. 364).

22. Oproti tomu senát č. 6 v usnesení o předložení věci neshledal důvod k tomu, aby v typově shodné situaci, jaká byla posuzována v rozhodnutích napadených stížností pro porušení zákona (tj. v případě, že na spáchání tzv. kapesní krádeže, při níž je poškozenému vyjma finanční hotovosti odcizena i platební karta, participuje více pachatelů, mezi nimiž jsou rozděleny úkoly v takovém rozsahu, že jejich kooperace svědčí o vyšším stupni sofistikovanosti, kterou je nutno při právním posouzení skutku vyjádřit užitím kvalifikačního znaku formulovaného tak, že pachatel „spáchá čin jako člen organizované skupiny“), byl příslušný skutek v části posouzené jako trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku kvalifikován pouze v jeho základní skutkové podstatě podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku. Takové posouzení totiž nevystihuje podstatu činu, který byl jako celek, tj. stran všech v úvahu připadajících právních kvalifikací (zde tedy podle § 205 a § 234 tr. zákoníku), spáchán členy organizované skupiny. V návaznosti na to senát č. 6 uvedl, že pokud skutková zjištění soudů odůvodňují závěr o spáchání daného trestného činu obviněným jako členem organizované skupiny ve vztahu k právní kvalifikaci podle § 205 tr. zákoníku, poté lze stěží tvrdit, že je nedůvodné učinit tentýž závěr i ve vztahu k souběžné právní kvalifikaci téhož skutku podle § 234 tr. zákoníku. K naplnění znaku spočívajícího v opatření platebního prostředku jiného bez jeho souhlasu, tj. získání platební karty do dispozice pachatelů, totiž došlo právě v důsledku koordinace jejich činnosti, která odůvodňuje užití znaku vyjádřeného slovy „spáchá čin jako člen organizované skupiny“ i ve vztahu k této druhé právní kvalifikaci.

23. Senát č. 6 dále poukázal na to, že ustanovení § 234 odst. 1 tr. zákoníku posiluje ochranu zájmu jím chráněného již tím, že za dokonaný trestný čin prohlašuje i takový čin, který je svou povahou vlastně přípravou (viz formulaci „sobě nebo jinému opatří“), a že v základní skutkové podstatě není vyjádřena jako fakultativní znak pohnutka či cíl. Z toho vyplývá, že není nezbytné, aby si pachatel opatřil platební prostředek v úmyslu následně ho užít k účelu, jemuž slouží, tj. při platebním styku. Skutečnost, kterou při právním posouzení skutku zohlednil ve prospěch obviněných senát č. 8, tak podle názoru senátu č. 6 není relevantní v rovině základů trestní odpovědnosti (viny), neboť její význam může být zohledněn až v rovině právních následků zjištěné trestní odpovědnosti, tj. při ukládání trestní sankce. V případě, kdy skutková zjištění soudů svědčí o tom, že participace obviněných při páchání trestné činnosti nabyla podoby odůvodňující závěr, že trestný čin krádeže spáchali jako členové organizované skupiny, poté při právním posouzení jimi spáchaného skutku je nezbytné tento kvalifikační znak vyjádřit i ve vztahu k souběžné právní kvalifikaci. Pokud je tato přísnější právní kvalifikace odůvodněna ve vztahu k trestnému činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, pak z povahy věci vyplývá, že – je-li předmětem posouzení jeden skutek de iure, který představoval základ i pro jeho právní kvalifikaci jako trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku (z důvodu odcizení platební karty) – se tato právní kvalifikace musí projevit ve vztahu k jeho (spolu)pachatelům nejen na úrovni základní skutkové podstaty, ale i v zohlednění jeho spáchání jako členy organizované skupiny, tedy i na úrovni jeho skutkové podstaty kvalifikované. Důvod pro takové posouzení shledal senát č. 6 i z hlediska

naplnění subjektivní stránky trestného činu obviněnými (viz bod 25. odůvodnění usnesení o předložení věci).

VII. Posouzení důvodnosti stížnosti pro porušení zákona

24. Velký senát trestního kolegia dospěl k závěru, že při právním posouzení skutku v nyní projednávané věci je třeba postupovat způsobem, který má základ v právním názoru senátu č. 6.

25. Nelze tedy podpořit závěr senátu č. 8 o nižší než typové společenské škodlivosti trestného činu pachatelů nemajících v úmyslu s platební kartou – která se do jejich dispozice dostane v důsledku jejich protiprávního jednání (jejího odcizení) – nakládat způsobem, k němuž je určena, tj. jako s platebním prostředkem. Akcentování subjektivního vztahu pachatelů k použití jimi odcizené platební karty, byl-li tento čin spáchán členy organizované skupiny, pomíjí podstatu trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku. K naplnění jeho skutkové podstaty totiž není nezbytné, aby pachatel platební kartu jiného, kterou odcizil sám či se svými spolupachateli, použil jako platební prostředek, nebo ji s touto představou opatřil sobě nebo jinému.

26. V dané souvislosti je nezbytné zdůraznit, že při právním posuzování spáchaného skutku je možné přihlížet jen k těm skutečnostem, jimiž byly naplněny zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu. Zohlednění skutečností, které leží mimo hranice znaků skutkové podstaty trestného činu (což se stalo v rozhodnutí senátu č. 8 – viz dále), při právním posouzení jednání jeho pachatele odporuje koncepci základů trestní odpovědnosti, jak je vymezil trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to na rozdíl od dřívějšího trestního zákona (tj. zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále ve zkratce „tr. zák.“), který umožňoval přihlížet k takovým skutečnostem při posuzování viny pachatele s oporou o ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. Nyní ovšem formální, resp. formálně-materiální pojetí trestného činu vyžaduje, aby v rovině viny, tj. při rozhodování o tom, zda se obviněný dopustil trestného činu a o jaký trestný čin jde, soudy přihlížely jen k existenci těch prokázaných skutečností, které jsou významné pro hmotněprávní subsumpci spáchaného skutku pod příslušná ustanovení trestního zákoníku vymezující skutkovou podstatu příslušného trestného činu. Zohledňování dalších skutečností, které by se projevilo v odlišné právní kvalifikaci skutku (ať již ve prospěch, či v neprospěch pachatele), odporuje zásadě legality trestního práva.

27. V souvislosti s právním posouzením jednání pachatele, který se protiprávně zmocnil platební karty jiného, je třeba vzít v úvahu, že ochrana platebního styku, tj. objektu trestného činu podle § 234 tr. zákoníku, poskytovaná tímto ustanovením je dosti široká. Jak již vyplývá z výše uvedeného, možnost vyvození trestní odpovědnosti pachatele zde není podmíněna zjištěním o jeho neoprávněné manipulaci s platebním prostředkem, tj. jeho zneužitím sledujícím majetkové obohacení. Dikce citovaného ustanovení, konkrétně alternativa objektivní stránky podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku spočívající v tom, že pachatel opatří platební kartu sobě nebo jinému, zvyšuje tuto ochranu tím, že za dokonaný trestný čin prohlašuje i takové jednání pachatele, které je (z hlediska zásahu do majetkových práv vlastníka platební karty spojeného s neoprávněným nakládáním s tímto platebním prostředkem) svou povahou vlastně přípravou. Podobně jako u trestného činu pojistného podvodu je tak kriminalizováno již samotné „předpolí“ (viz tento termín užitý v nálezu pléna Ústavního soudu ze

dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/2000, uveřejněném pod č. 127/2001 Sb. a ve svazku 21 pod č. 31 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), a trestnost jednání pachatele zde nastává, aniž by byl nutný poruchový následek projevující se v oblasti platebního styku např. formou čerpání peněžní hotovosti z účtu majitele karty, prováděním bezhotovostních plateb k jeho tíži apod. V dané souvislosti nelze odhlížet od faktu, že trestný čin podle § 234 tr. zákoníku je zařazen mezi trestné činy proti měně a platebním prostředkům, z čehož vyplývá, že předmětem ochrany jsou právě i platební karty a že společenskou škodlivost činu zde nelze spojovat až s jednáním, jímž pachatel, který si opatřil platební kartu protiprávním jednáním, ji užije některým z výše uvedených způsobů. Negativní důsledek jednání pachatele je třeba spatřovat již v tom, že osoba, jíž byla platební karta odcizena, s ní nemůže nakládat jako s platebním prostředkem.

28. Pohnutka či cíl nejsou vymezeny jako fakultativní znaky subjektivní stránky trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku v jeho základní skutkové podstatě podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, takže z hlediska možnosti jeho spáchání je irelevantní, z jakých důvodů, s jakou motivací, pohnutkou či sledovaným cílem pachatel sobě či jinému opatřil platební kartu trestnou činností, tj. v nyní posuzované věci jejím odcizením, tedy krádeží. Proto k trestní odpovědnosti pachatele za zmíněný trestný čin se nevyžaduje, aby si neoprávněně opatřil cizí platební prostředek v úmyslu následně ho užít k účelu, jemuž slouží, tj. k jeho použití při platebním styku.

29. Není-li trestnost pachatele v podobě dokonaného trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku podmíněna užitím platebního prostředku, pak není namístě zohledňovat okolnost, že pachatel nijak nepoužil odcizenou platební kartu a ani neměl takový záměr, v jeho prospěch ani při úvaze o užití, resp. neužití okolnosti spočívající v tom, že spáchal čin jako člen organizované skupiny, nasvědčují-li naplnění této okolnosti i odpovídající skutková zjištění soudů.

30. Nesprávnost právního názoru senátu č. 8 shledává velký senát trestního kolegia v tom, že ve své podstatě umožňuje (podle konkrétního posouzení jednotlivé věci), aby okolnost, kterou je třeba zařadit do období následujícího po dokonání trestného činu, tedy až do stadia tzv. dokončení nebo ukončení trestného činu, a která tak spočívá vně zákonných znaků vymezujících trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, byla zohledněna ve prospěch pachatele při řešení otázky jeho viny. Nakládání pachatele s platební kartou poté, co ji opatřil sobě nebo jinému, je z hlediska citovaného ustanovení jednáním realizovaným teprve ve stadiu po dokonání trestného činu. Subjektivní souvislosti spojené s nakládáním s odcizenou platební kartou, které byly (v důsledku jejího nezneužití) zohledněny při rozhodování otázky viny ve prospěch pachatelů senátem č. 8, mají vztah až k tomuto období následujícímu po dokonání trestného činu. Jako takové proto nemohou mít ten vliv na právní posouzení skutku, který mu přiznal v citovaném rozhodnutí senát č. 8. Pro kvalifikaci skutku mají totiž význam jen ty okolnosti, jež se pojí s jednotlivými vývojovými stadii trestného činu upravenými zákonem, jimiž jsou příprava, pokus a dokonání trestného činu.

31. Řešení umožňující zohlednit takové (či jiné) souvislosti, které mají vztah ke stadiu po dokonání trestného činu, již při stanovení viny pachatele se vymyká požadavku vyplývajícímu z principu předvídatelnosti soudního rozhodování. Jeho podstata zde spočívá v tom, že při právním posouzení

správně zjištěného skutku je možné hodnotit jen ty okolnosti, které jsou skutečně rozhodující z hlediska závěru o vině pachatele (obviněného). Mezi ně nelze zařadit takové, které přesahují rámec daný znaky příslušné skutkové podstaty a charakterizují až stadium ukončení trestného činu a které je třeba hodnotit (ať již ve prospěch, nebo naopak v neprospěch pachatele) až při úvahách o právním následku zjištěné trestní odpovědnosti, tj. při ukládání sankce pachateli.

32. Velký senát trestního kolegia tedy dospěl k závěru, podle něhož v případě, je-li prokázáno, že pachatel, resp. spolupachatel, se dopustil činu ve formě úmyslného společného jednání, jímž si opatřil cizí platební prostředek krádeží spáchanou členy organizované skupiny, je namístě při právním posouzení tohoto skutku užít kvalifikační znak spočívající ve spáchání činu členem organizované skupiny i u trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, kterého se pachatel dopustil v jednočinném souběhu s trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku.

33. Skutečnost, kterou ve svém právním názoru zohlednil senát č. 8, tj. nesměřování pachatelů k dalšímu nakládání s platební kartou a nezmocnění se jí z tohoto důvodu (což by obecně vyjádřeno mohlo, jak již vyplývá z dosud uvedeného, představovat cíl, tj. jinak obecně fakultativní znak objektivní stránky), není relevantní pro vyvození trestní odpovědnosti pachatele, tj. v rovině jeho viny. Proto ji nelze zohledňovat ve prospěch obviněných při právním posouzení jejich jednání způsobem, k němuž přistoupil senát č. 8 v usnesení, na něž odkazuje ministr spravedlnosti v podané stížnosti. Její význam může být zohledněn až při úvahách o právních následcích zjištěné trestní odpovědnosti, tj. při ukládání trestní sankce vyměřované v rámci trestní sazby odpovídající zjištěnému trestnému činu (tedy podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku), kde není a priori vyloučeno, že by mohla odůvodnit užití § 58 tr. zákoníku, a vést tak k uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby vymezené v § 234 odst. 4 tr. zákoníku. To však jen při důsledném individuálním posouzení a hodnocení skutečností, které umožňují takové řešení.

34. Velký senát trestního kolegia při zaujetí výše uvedeného závěru neopomenul tu část odůvodnění usnesení senátu č. 8, v níž odkazoval na závěry trestněprávní nauky (viz bod 35. jeho usnesení), ale neshledal ji opodstatněnou. Lze souhlasit s názorem tohoto senátu, že jde-li o subjektivní podmínky přičítání okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, platí zásada podle § 17 tr. zákoníku, kterou je třeba užít na jednotlivé spolupachatele individuálně, a to podle jejich osobního zavinění (viz rozhodnutí pod č. 20/1970 Sb. rozh. tr.). Je proto možné, že se tyto okolnosti přičítají některým zúčastněným pachatelům, ale jiným vzhledem k nedostatku potřebné formy zavinění nikoliv. Uvedené závěry sice velký senát trestního kolegia nepokládá za nesprávné, ale senát č. 8 jim přiznal jiný význam, s nímž nelze souhlasit. Individuálně posuzovaným zaviněním, na které tento senát poukazuje, je totiž třeba rozumět zavinění podmiňující závěr o trestní odpovědnosti pachatele, tj. zavinění vyžadované příslušnou skutkovou podstatou. Jestliže skutková podstata určitého trestného činu nepodmiňuje naplnění její subjektivní stránky rovněž fakultativním znakem (tedy např. pohnutkou), což je i případ trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku, není možno individuální posouzení osobního zavinění toho kterého spolupachatele participujícího na činu odvíjet od okolnosti, která by z hlediska jeho posouzení byla označena za pohnutku.

VIII. Způsob rozhodnutí, jeho důvody a závěrečné shrnutí

35. Napadené usnesení odvolacího soudu a jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně nejsou zatíženy vadou spočívající v nesprávném hmotněprávním posouzení skutku, jehož spácháním byli obvinění shledáni vinnými. Jejich participace na činu ve vztahu k trestnému činu krádeže v podobě jeho spáchání členy organizované skupiny byla dána, a to jak objektivně, tak i subjektivně. Skutkový stav věci a popis jednání obviněných vyjádřený v tzv. skutkové větě odsuzujícího výroku poskytoval v tomto směru dostatečnou oporu pro takový závěr. Pokud byla přísnější právní kvalifikace odůvodněna ve vztahu k trestnému činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, pak z povahy věci vyplývá, že tentýž skutek je třeba posoudit jako trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, tedy rovněž jako čin spáchaný členy organizované skupiny. Na podporu tohoto závěru je vhodné zmínit rovněž následující skutečnosti.

VIII./1. K otázce zavinění obviněných

36. Soudy rozhodující v této trestní věci důvodně dovodily zákonem vyžadované zavinění obviněných ve vztahu k základní skutkové podstatě trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku. Vůči takovému závěru nebrojí ani stěžovatel v podané stížnosti pro porušení zákona, protože ve své argumentaci uvádí, že obvinění se snažili získat toliko peněžní hotovost, přičemž nebylo zjištěno, že by si ponechali platební kartu nebo se jinak pokusili ji uplatnit, takže fungování organizované skupiny se omezovalo objektivně i subjektivně pouze na krádež peněžní hotovosti. Podle jeho názoru ovšem povahu a závažnost činu dostatečně vyjadřuje v případě trestného činu podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku tato právní kvalifikace, takže stěžovatel nezpochybňuje naplnění základní skutkové podstaty zmíněného trestného činu. Je proto namístě se zabývat toliko tím, zda bylo dáno zavinění obviněných i k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby obsažené v § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, která spočívá ve spáchání činu členy organizované skupiny.

37. K tomu velký senát trestního kolegia zdůrazňuje, že obvinění si byli vědomi své participace na činu, který vedl k získání dispozice s platební kartou v podobě odůvodňující právní závěr o spáchání skutku členy organizované skupiny, a tímto způsobem (při rozdělení rolí atd.) se také chtěli zmocnit peněženky poškozené, v níž byla uložena platební karta, a k tomu také objektivně došlo. Museli přitom počítat s tím, že v této peněžence se nachází též platební karta, tedy byli srozuměni (minimálně ve formě smíření) s tím, že jako členové organizované skupiny se zmocňují i platební karty, tedy opatřují si platební prostředek jiného. Lze dodat, že nyní je již v praxi obvyklé každodenní používání platebních karet jako běžného platebního prostředku. Proto i v případě odcizení příruční kabelky či peněženky musí pachatel předpokládat, že s nimi odcizí též platební kartu v nich uloženou. Z tohoto důvodu je zde též existence alespoň eventuálního úmyslu ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 a § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 3 Tdo 678/2013, ve spojení s nálezem Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 3255/13).

38. Jako obiter dictum je vhodné zmínit, že výše uvedené závěry týkající se zavinění pachatele ve vztahu k trestnému činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 tr. zákoníku se nemusí uplatnit absolutně, byť ve většině případů přicházejí v úvahu. Vždy bude nezbytné vyhodnotit všechny relevantní poznatky vztahující se ke konkrétně posuzované situaci. Je zřejmé, že určitý stupeň vědomostní složky pachatele, tj. jeho představ stran toho, zda osoba, která se stane předmětem jeho útoku, u sebe má platební kartu, bude odvislý od okolností vlastního

spáchání činu či osoby napadeného; tuto vědomost pachatele bude možné předpokládat např. v případě odcizení peněženky krátce poté, co poškozený prováděl bezhotovostní platbu na pokladně prodejny, či po výběru hotovosti z bankomatu, jak tomu bylo i v projednávané věci. Lze připustit, že odlišné závěry o existenci nezbytné formy zavinění pachatele (tj. alespoň jeho smíření) budou učiněny tehdy, pokud se předmětem útoku stane osoba, u níž bude obtížně představitelné, že je držitelem platební karty (např. bezdomovci, osoby těžce mentálně retardované, velmi malé děti apod.).

39. V nyní posuzované trestní věci však evidentně nešlo o posledně zmíněné případy, u kterých by vyvstávala pochybnost o existenci úmyslné formy zavinění pachatelů ve vztahu ke zmocnění se platební karty formou jejího odcizení společně s finanční hotovostí a s jinými věcmi poškozené osoby (např. s legitimačními doklady). Nelze přehlížet fakt, že k odcizení platební karty, jak vyplynulo z výpovědi poškozené D. M., zde došlo v blízké časové návaznosti na použití platební karty, tj. v době od výběru částky 1 000 Kč z bankomatu do jejího příchodu do prodejny XY. Při tomto zjištění nelze považovat za vadné vyjádření odvolacího soudu, který v reakci na odvolací námitky obviněných směřující vůči právní kvalifikaci skutku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku a přísnosti její trestní sazby uvedl, že použití citovaného ustanovení na kapesní krádeže, při nichž se pachatel zmocňuje peněženky poškozeného, pokud se v peněžence zároveň nachází i platební karta, je v souladu se zákonem. Je nepochybné, že stejně tak, jako je pachatel takového činu srozuměn s jakoukoli finanční částkou, která se může nacházet v peněžence, a musí nést odpovědnost za její odcizení, je srozuměn též s tím, že v peněžence může být i platební karta, a musí tedy nést odpovědnost za to, že se jí zmocní. Tak je tomu podle odvolacího soudu nejen v případě trestné činnosti, u níž je platební karta primárním objektem zájmu pachatele, neboť jde o skutečnost přímo vyplývající ze zákona, kterou je nutno respektovat. S uvedeným závěrem, který vede k uznání pachatele vinným trestným činem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, se velký senát trestního kolegia ztotožňuje a opakuje, že případnému příliš tvrdému postihu konkrétního pachatele, který by nastal v důsledku uložení trestu odnětí svobody v zákonem stanovené trestní sazbě, lze (výjimečně) zabránit použitím ustanovení § 58 tr. zákoníku k tomu určeného.

40. Pokud tedy soudy nižších stupňů uzavřely, že je prokázáno zavinění obviněných ke skutečnostem odůvodňujícím vyslovení jejich viny nejen ve vztahu k trestnému činu krádeže, ale též ve vztahu k trestnému činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, pak s ohledem na způsob spáchání skutku, tj. získání platební karty společným jednáním členů organizované skupiny, bylo jak z hlediska stránky objektivní, tak i z hlediska stránky subjektivní, odůvodněno rozhodnutí o vině obviněných způsobem, k němuž přistoupily oba soudy nižších stupňů. Důvodně proto v případě dovozeného zavinění užily kvalifikační znak „spáchal čin jako člen organizované skupiny“ při vyslovení viny obviněných ve vztahu k oběma ideálně si konkurujícím trestným činům.

VIII./2. K otázce společenské škodlivosti činu (i z hlediska zásady subsidiarity trestní represe)

41. Soudy zvolená právní kvalifikace skutku je zákonná i z hlediska podstaty stěžovatelovy argumentace, které je třeba vytknout, že nerozlišuje kritéria rozhodná z hlediska viny, tj. právní

kvalifikace skutku na straně jedné, a právního následku trestní odpovědnosti, tj. trestní sankce na straně druhé. Demonstrovat to lze poukazem na jeho tvrzení, podle něhož jím prosazovaná kvalifikace by lépe vyjadřovala „povahu a závažnost činu“ obviněných. Akcentování těchto skutečností ministrem spravedlnosti však nemůže vést ke zpochybnění právní kvalifikace jednání obviněných, kterou použily soudy, neboť povaha a závažnost činu je jedním z kritérií významných pro stanovení druhu a výměry trestu (viz § 39 odst. 1 tr. zákoníku). Jinými slovy vyjádřeno, z hlediska rozhodování o vině jde o skutečnosti irelevantní. Podklad pro toto tvrzení lze nalézt i v komentářové literatuře. Podle ní trestní zákoník také terminologicky rozlišuje hodnocení rozhodných skutečností z hlediska míry společenské škodlivosti při použití zásady subsidiarity trestní represe od hodnocení kritérií podřazených pod pojem „povaha a závažnost trestného činu“ při určování druhu trestu a jeho výměry (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 197). Zde se nutnost důsledného rozlišování zdůrazňuje právě poukazem na užití jiných pojmů obsažených v ustanoveních § 12 odst. 2 a § 39 odst. 2 tr. zákoníku. Důvodem vyvození trestní odpovědnosti pachatele je zjištění, že byly naplněny formální znaky trestného činu, a závěr, že protiprávní čin pachatele, který odpovídá znakům skutkové podstaty příslušného trestného činu z hlediska své konkrétní společenské škodlivosti, dosahuje alespoň dolní hranice jeho typové společenské nebezpečnosti, jež je vyjádřena jeho znaky. Přitom je nutno zdůraznit, že společenská škodlivost není zákonným znakem trestného činu, resp. nejde o samostatný znak trestného činu, který by se hodnotil mimo formální znaky trestného činu, jako tomu bylo při materiálním pojetí trestného činu podle dřívějšího trestního zákona, ale jde o zásadu, která musí být zvažována a použita v průběhu celé interpretace a aplikace konkrétní trestněprávní normy na posuzovaný případ. To platí jak při výkladu jednotlivých znaků skutkové podstaty, tak i při celkové úvaze, zda jde o případ natolik společensky škodlivý, že nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu (princip ultima ratio) a že je nutné uplatnění trestní odpovědnosti.

42. Z odlišnosti nyní existujícího pojetí trestného činu v trestním zákoníku (formálního, resp. formálně-materiálního) ve srovnání s dřívějším trestním zákonem vyplývá, že již nelze postupovat způsobem, který dříve umožňovalo ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák., podle něhož bylo možné uznat pachatele vinným mírnějším trestným činem – naplňujícím znaky jen základní skutkové podstaty, ač byly jeho jednáním formálně naplněny i znaky kvalifikované skutkové podstaty. Společenská škodlivost činu se podle trestního zákoníku uplatňuje prostřednictvím zákonných znaků skutkové podstaty příslušného trestného činu a tím vymezuje hranice trestního bezpráví. Formulací konkrétních znaků skutkových podstat zákon stanoví, které činy je třeba pokládat za trestné činy, na něž je nutné reagovat prostředky trestního práva (jako ultima ratio) formou vyvození trestní odpovědnosti pachatele za jejich spáchání a zpravidla též jeho trestního postihu uložením příslušné trestní sankce.

43. Jinak vyjádřeno, jestliže konkrétní společenská škodlivost případu odůvodňuje závěr, že byl spáchán trestný čin, je třeba pachatele uznat vinným v tom rozsahu, v němž naplnil všechny jeho zákonné znaky, tedy i ty, jimiž je podmíněno použití přísnější trestní sazby a které představují znaky kvalifikované skutkové podstaty příslušného trestného činu.

44. Zásada subsidiarity trestní represe nachází v aplikační praxi orgánů činných v trestním řízení svůj význam i jako korektiv zabraňující kvalifikaci konkrétního protiprávního jednání jako trestného činu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck,

2023, str. 195). Zjištění týkající se konkrétní společenské škodlivosti příslušného případu (i v souvislosti se zásadu subsidiarity trestní represe) proto může vést pouze k rozlišení, zda je nezbytné postihnout spáchaný čin jako trestný čin, či nikoli. Nemůže však odůvodnit jiné rozhodnutí o vině pachatele z hlediska užití či neužití kvalifikované skutkové podstaty určitého trestného činu, jejíž znaky pachatel naplnil svým jednáním. Řešení spočívající v tom, že soud vysloví vinu pachatele jen v podobě základní skutkové podstaty trestného činu, ač naplnil i zákonné znaky kvalifikované skutkové podstaty, je vyloučeno. Případnou neodůvodněnou tvrdost postihu vyplývající z trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené za konkrétní spáchaný trestný čin, pokud neodpovídá okolnostem případu a osobě pachatele, lze řešit až na úrovni rozhodování o právním následku zjištěné trestní odpovědnosti, tedy např. u trestu odnětí svobody použitím ustanovení § 58 tr. zákoníku, pokud to bude odůvodněno splněním podmínek zde vymezených pro jeho jednotlivé alternativy.

45. Obdobně vyznívá i výklad obsažený ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, publikovaném pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr., podle něhož zásadu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku nelze uplatňovat tak, že by se s poukazem na ni nepřihlíželo k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, která byla jednáním pachatele naplněna. Proto naplnil-li pachatel znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, nelze posoudit takové jednání podle mírnější právní kvalifikace téže skutkové podstaty jen s odkazem na zásadu subsidiarity trestní represe, což je důsledkem toho, že materiální znak již není pojmovým znakem trestného činu, tj. součástí jeho definice v § 13 odst. 1 tr. zákoníku (viz k tomu ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 209 a 210). Opačný názor, jemuž brání toto pojetí zásady subsidiarity trestní represe, by narušoval rovný přístup k jednotlivým pachatelům trestných činů, kteří naplnili danou okolnost odůvodňující použití vyšší trestní sazby. Velký senát trestního kolegia zdůrazňuje, že takové narušení rovného přístupu k pachatelům trestných činů by nastalo, pokud by akceptoval právní názor obsažený v podané stížnosti pro porušení zákona, a tím i názor vyjádřený ve výše citovaném rozhodnutí senátu č. 8, s nímž se zde neztotožnil.

VIII./3. K namítanému porušení zákona

46. Ministr spravedlnosti ve své stížnosti pro porušení zákona tvrdil, že soudy porušily v neprospěch obviněných zákon v ustanovení § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku a v ustanovení § 256 tr. ř. Velký senát trestního kolegia však nedospěl k takovému závěru. Právní kvalifikace skutku užitá soudem prvního stupně je odpovídající jeho skutkovému zjištění, které – a tuto skutečnost ani ministr spravedlnosti nezpochybňuje – vyznělo tak, že platební karta poškozené se dostala do dispozice obviněných v důsledku koordinované činnosti více pachatelů, jež nabyla podoby skutku spáchaného členy organizované skupiny. Za tohoto stavu je zcela odůvodněné, aby kvalifikační znak, který vyjadřuje takový způsob spáchání trestného činu, byl při právním posouzení skutku spáchaného obviněnými užit ve vztahu ke všem ideálně si konkurujícím trestným činům, tj. v posuzovaném případě nejen ve vztahu k trestnému činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, ale i ve vztahu k trestnému činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Rozsudkem soudu prvního stupně, jímž byla vyslovena vina obviněných, proto nedošlo k namítanému porušení zákona v ustanovení § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku v jejich neprospěch. Pokud se odvolací soud ztotožnil s právní kvalifikací skutku, k níž dospěl soud prvního stupně, a zamítl odvolání obviněných, neporušil zákon v neprospěch obviněných v ustanovení § 256 tr. ř.

47. Velký senát trestního kolegia tedy uzavírá, že skutek spočívající v tom, že spolupachatelé jako členové organizované skupiny odcizili poškozenému peněženku obsahující platební kartu, peníze a další věci, je třeba zásadně posoudit jako trestné činy krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku a neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku spáchané v jednočinném souběhu. Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby u druhého z těchto trestných činů podle § 234 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, tj. spáchání tohoto činu členem organizované skupiny, je zde naplněna i tehdy, jestliže cílem jednání pachatelů nebylo zmocnění se platební karty, kterou po jejím odcizení případně ani nepoužili. Zmírnění trestní represe lze v takovém případě dosáhnout u trestu odnětí svobody jen jeho možným mimořádným snížením za splnění podmínek podle § 58 tr. zákoníku, ale nikoli tím, že se v právní kvalifikaci skutku nezohlední uvedená zvláště přitěžující okolnost. U trestného činu krádeže pak pochopitelně může jít o kteroukoliv z alternativ podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), nebo odst. 2 tr. zákoníku.

48. K tvrzené nezákonnosti uloženého trestu postačuje uvést, že stěžovatel v něm argumentačně vycházel primárně z názoru o nesprávnosti právní kvalifikace spáchaného skutku, čemuž velký senát trestního kolegia nepřisvědčil. Z uvedeného logicky vyplývá, že i tato námitka stížnosti pro porušení zákona je nedůvodná.

VIII./4. K výroku rozhodnutí Nejvyššího soudu

49. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu z důvodů výše vyložených dospěl k závěru, že soudy nižších stupňů při posouzení otázky trestní odpovědnosti obviněných nepochybily a zjištěný skutek posoudily v souladu se zákonem. Nemohl proto přisvědčit tvrzení stěžovatele, že v neprospěch obviněných porušily zákon v jím uvedených ustanoveních. Nejvyšší soud proto rozhodl o podané stížnosti pro porušení zákona tak, že ji podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Jednočinný souběh
- Náhrada škody
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Zajištění věci (exkluzivně pro předplatitele)
- Zastupování zmocněncem (exkluzivně pro předplatitele)
- Slyšení ve vazebním řízení
- Účast obviněného u hlavního líčení
- Nesprávné poučení
- Nepříčetnost obviněného
- Nároky poškozených (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)